

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, fakss: 67244074, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

Rīgā

2020.gada 20.februārī Nr.6-1/140

Tieslietu ministrijai
tm.kanceleja@tm.gov.lv

Zināšanai: **Augstākās tiesas Senāta**
Civillietu departamentam
at@at.gov.lv

*Par tiesas pieejamību, samaksājot drošības naudu
nepareizajā bankas kontā*

Tiesībsargs Augstākajai tiesai un Tieslietu ministrijai savā 14.01.2020. vēstulē Nr.6-1/44, norādot uz personas tiesību uz pieeju tiesai ierobežojumu konkrētas civillietas Nr.C30657417 ietvaros, lūdza sniegt viedokli par Civilprocesa likuma 445.panta piemērošanu un interpretāciju.

Vēstulē tiesībsargs analizēja likumdevēja Civilprocesa likumā veikto grozījumu mērķi saistībā ar drošības naudas samaksu un secināja, ka likumdevējs, lai mazinātu nepamatotu blakus sūdzību iesniegšanu normatīvajā regulējumā strikti ir paredzējis tos gadījumus, kad tiesnesim ir jāpieņem lēmumu, ar kuru atteikt blakus sūdzības pieņemšanu un kuros gadījumos tiesnesis lemj par blakus sūdzības atstāšanu bez virzības.

Tiesībsargs norādīja, ka viņa rīcībā nav izvērstas informācijas par tiesu praksi, kas attiecas uz situācijām, kad personas kļūdas dēļ tiesai paredzēto maksājumu (valsts nodevas, drošības naudu u.c.) iemaksā nepareizajā kontā un, vai tiesas konstatējot šādas kļūdas, konstanti pieņem lēmumu par atteikšanos pieņemt blakus sūdzību

39* vai tomēr šādās situācijās blakus sūdzības atstāj bez virzības un nosaka termiņu trūkumu novēršanai. Tiesībsargs pauda viedokli par to, ka piemērojot Civilprocesa likuma 445.pantu būtu jānodala tās situācijas, kad sūdzības iesniedzējs ir izpildījis savu pienākumu, bet pieļāvis kļūdu, tādējādi nav rīkojies ļaunprātīgi, no tādiem gadījumiem, kad procesa dalībnieks nav izpildījis savu procesuālo pienākumu vispār.

Augstākā tiesa tiesībsargam 22.01.2020. vēstulē Nr.10-1/1-88nos arī norāda uz likumdevēja Civilprocesa likumā izdarīto grozījumu mērķi. Papildus uzsvērts, ka blakus sūdzību ar trūkumiem iesniegšana, bija izplatīta prakse ar mērķi novilcināt tiesvedības procesu, kas ļoti negatīvi ietekmēja tiesību uz taisnīgu tiesu, t.sk. uz lietas izskatīšanu saprātīgā termiņā. Apstiprināts, ka atbilstoši Augstākās tiesas praksei civilprocesā drošības

naudas par blakus sūdzību iemaksa nepareizajā kontā ir pamats tam, ka šāda sūdzība netiek izskatīta, jo kasācijas instances tiesa Civilprocesa likuma 444.¹ panta otrajā daļā paredzēto pienākumu var izpildīt tikai tad, ja tā iemaksāta Augstākās tiesas depozīta kontā. Tas saistāms ar faktu, ka atbilstoši Likumam par valsts budžetu un finanšu vadību Augstākā tiesa drīkst rīkoties tikai ar naudas līdzekļiem, kuri atrodas Augstākās tiesas, nevis Tiesu administrācijas depozīta kontā. Līdz ar to blakus sūdzības apmierināšanas gadījumā Augstākā tiesa nevar izpildīt likumā noteikto pienākumu atmaksāt drošības naudu, jo tā nav Augstākās tiesas rīcība. Savukārt izmaksāt šo summu no citiem mērķiem paredzētiem līdzekļiem būtu prettiesiska rīcība, kas ir pretrunā ar likumā noteiktajiem budžeta vadības pamatprincipiem.

Augstākā tiesa ir norādījusi, ka likumdevējs nav ar ārēju normatīvo aktu noteicis kārtību, kādā šī situācija risināma civilprocesa ietvaros. Lai gan tai pat laikā šāda kārtība ir noteikta attiecībā uz administratīvo procesu (*skatīt Ministru Kabineta 2013.gada 12.februāra noteikumu Nr.85 "Kārtība, kādā administratīvajā lietā iemaksā, atmaksā un atlīdzina valsts nodevu un iemaksā un atmaksā drošības naudu" 7.¹ punktu*). Nepastāvot šādam regulējumam, tiesnesim civilprocesā nav tiesību dot rīkojumus par naudas pārskaitīšanu starp valsts budžeta kontiem, un pat, ja šāds lēmums būtu pieņemts, tā adresātam nav ne pienākuma, ne tiesību šādu lēmumu pildīt, jo tā ir tiesneša rīcība *ultra vires*. Augstākās tiesas Civillietu departamenta ieskatā budžeta jautājumos šāda veida analogija, atsaucoties uz regulējumu citā procesā, nav izmantojama.

Savukārt Tieslietu ministrija 10.02.2020. vēstulē Nr.1-17/451, atsaucoties uz 2015.gadā veiktajiem grozījumiem Civilprocesa likuma 445.pantā arī apstiprina to, ka blakus sūdzību, par kuru drošības naudu samaksāta neatbilstošā kontā, ir atstājama bez izskatīšanas un tālākas virzības. Pausts viedoklis, ka cita lēmuma pieņemšana, piemēram, blakus sūdzību atstājot bez virzības un nosakot termiņu trūkumu novēršanai, būtu pretēja 2015.gada izdarītajiem grozījumiem, jo tādējādi šādas kļūdas varētu tikt pieļautas ļaunprātīgi nolūkā novilcināt procesu. Tieslietu ministrijas sniegtais ieteikums procesa dalībniekam, uzzinot, ka drošības nauda veikta uz kļūdainu kontu, izmantot tiesības iesniegt lūgumu par blakus sūdzības iesniegšanas termiņa pagarināšanu vai nokavētā termiņa atjaunošanu, ir visnotaļ apšaubāms. Norāde uz to, ka par tiesneša lēmumu, ar kuru būtu atteikts termiņa pagarinājums vai atteikts atjaunot nokavēto procesuālo termiņu, būtu iesniedzama blakus sūdzības, tiesībsarga ieskatā pēc būtības vēl vairāk paildzinātu procesu. Turklāt šāda minēto tiesību izmantošana neatrisina konstatēto problemātiku attiecībā uz tiem procesa dalībniekiem, kuri nav vēlējušies ļaunprātīgi paildzināt procesu, bet cilvēciski pieļāvuši kļūdu, samaksājot drošības naudu neatbilstošā kontā.

Analizējot konkrēto jautājumu, tiesībsargs papildus bez situācijas civillietā Nr.C30657417 identificētā gadījuma ir saņēmis vēl vienu personas iesniegumu, kas ilustrē minēto problemātiku. Proti civillietā Nr.3-12/0159-19, Kurzemes apgabaltiesa Civillietu tiesu kolēģijas tiesnese R.Vīva, izvērtējot saņemto blakus sūdzību, 03.01.2020. ir pieņēmusi lēmumu, kurā konstatē, ka drošības nauda iemaksāta neatbilstošā kontā, proti, Tiesu administrācijas Valsts kases kontā, nevis Augstākās tiesas kontā un atzinusi blakus sūdzību par neiesniegtu. Persona pārsūdzējusi minēto lēmumu (lai gan lēmums nav pārsūdzams) un tā pati tiesnese jau 14.01.2020. blakus sūdzību, konstatējot, ka tā atbilst Civilprocesa likuma Civilprocesa likuma 441.-444.¹ panta prasībām, pamatojoties uz Civilprocesa likuma 446.pantam nosūtījusi Senāta Civillietu departamentam, kurš vēl nav to izvērtējis.

No Augstākās tiesas sniegtās informācijas par tiesas pieņemtajiem lēmumiem redzams, ka apgabaltiesas nereti uz Augstāko tiesu nosūta izskatīšanai blakus sūdzības,

kad personas kļūdaini samaksājušas drošības naudu, vēlāk pēc izskatīšanas Augstākā tiesā, nonāk atpakaļ apgabaltiesās, kur tiek pieņemts lēmums par atteikumu pieņemt blakus sūdzību, tādējādi divas reizes tiek konstatēts, ka drošības nauda samaksāta neatbilstošā kontā. Uzskatām, ka šāda sūdzības virzība jebkurā gadījumā ir laikietilpīga un pagarina procesu kā tādu, kas var radīt šaubas par to, vai konkrētajā situācijā ir sasniegts likumdevēja mērķis, nodrošināt lietu virzību saprātīgos termiņos.

Turklāt jāņem vērā, personas, kura iespējami pieļāvusi cilvēciski kļūdu (personas arī tiesībsargam ir norādījušas uz problēmu orientēties daudzajos bankas kontos, kuros par dažādām procesuālajām darbībām veicami maksājumi valsts labā), tādējādi nav apzināti veikusi šādas darbības ar mērķi novilcināt procesu, tiesības uz taisnīgu tiesu tiek nesamērīgi ierobežotas.

Uzskatu, ka konstatēto problemātiku nevar atstāt bez ievēribas un tai būtu jāatrod atbilstoši risinājumi. Aicinu ar ārēju normatīvo aktu noteikt kārtību, kādā šī situācija risināma civilprocesa ietvaros, proti, līdzīgi kā tas šobrīd ir noteikts administratīvajā procesā Ministru Kabineta 2013.gada 12.februāra noteikumu Nr.85 "Kārtība, kādā administratīvajā lietā iemaksā, atmaksā un atlīdzina valsts nodevu un iemaksā un atmaksā drošības naudu" 7.¹ punktā "*Ja valsts nodeva vai drošības nauda ir iemaksāta neatbilstošā kontā, Augstākā tiesa vai Tiesu administrācija, pamatojoties uz tiesneša lēmumu (rezolūcijas veidā), kurš to ir konstatējis, valsts nodevu vai drošības naudu var pārskaitīt atbilstošā kontā.*" Jānorāda, ka minētais punkts noteikumos tika ietverts ar 10.10.2017. grozījumiem tieši ar mērķi efektīvizēt procesa virzību.

Tāpat ņemot vērā, ka jau šobrīd Civilprocesa likuma 193.panta sestā daļa paredz tiesas pienākumu rezolūtīvajā daļā norādīt precīzi, kādos kredītiestāžu kontos maksājami tiesāšanās izdevumi, papildus būtu nosakāms tiesas pienākuma norādīt arī kredītiestāžu kontu, kādā maksājama drošības nauda, ja persona izmanto tiesības konkrēto lēmumu apstrīdēt.

Ievērojot iepriekšminēto, lai veicinātu personas tiesības uz pieeju tiesai, lūdzu izvērtēt sniegtos priekšlikumus un informēt par Tieslietu ministrijas pieņemtajiem lēmumiem **līdz š. g. 10.martam.**

Ar cieņu
tiesībsargs

J.Jansons

Šis dokuments ir parakstīts ar drošu elektronisko parakstu un satur laika zīmogu